

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/59/2020
Identifikačné číslo spisu: 1717200626
Dátum vydania rozhodnutia: 31.05.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Bajánková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:1717200626.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej a sudcov JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD. a JUDr. Jany Haluškovej, v spore žalobcu: T. M., nar. XX.XX.XXXX, bytom N. XXXX/XXX, XXX XX V., zast. Mgr. Zuzana Motúzová, advokátka, so sídlom Grösslingová 62, 811 09 Bratislava, proti žalovanému: B. Q. M., nar. XX.XX.XXXX, bytom B. XXXX/XX, XXX XX W., zast. Advokátskou kanceláriou Ivan Syrový, s.r.o. so sídlom Kadnárová 83, 831 06 Bratislava 3, o vydanie spotrebovaného výživného, vedenom na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 39Pc/3/2017, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 10. septembra 2019 sp. zn. 11CoP/513/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie žalovaného z a m i e t a.

Žalobca má voči žalovanému nárok na náhradu trov dovolacieho konania v celom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Pezinok rozsudkom č. k. 39Pc/3/2017-129 zo dňa 16.01.2018 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi 2.520 eur v pravidelných mesačných splátkach po 180 eur, splatných vždy do konca kalendárneho mesiaca s tým, že prvá splátka je splatná v mesiaci nasledujúcom po právoplatnosti rozsudku a omeškanie čo i len jednej splátky riadne a včas, má za následok splatnosť celého plnenia. Súd priznal žalobcovi voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Súd prvej inštancie zistil, že medzi stranami nebolo sporu o tom, že voči žalobcovi ako povinnému bolo na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 9Er/1341/2012 vedené exekučné konanie vo veci vtedy maloletého oprávneného - žalovaného pre zapltenie dlžného výživného vo výške 540 eur a bežného výživného vo výške 180 eur mesačne s príslušenstvom, pričom toto konanie bolo uznesením Okresného súdu Pezinok č. k. 9Er/1341/2012-124 zo dňa 25.08.2016 zastavené. Medzi stranami nebol spor o tom, že vyživovacia povinnosť otca T. M., nar. XX.XX.XXXX voči synovi B. Q. M., nar. XX.XX.XXXX, stanovená rozsudkom Okresného súdu Pezinok č. k. 8C/172/2011-16 zo dňa 08.11.2011, bola s účinnosťou od 01.09.2016 zrušená. Medzi stranami nebolo sporu ani v tom, že žalobca po zrušení vyživovacej povinnosti zaplatil žalovanému v 14-tich splátkach po 180 eur výživné, celkovo sumu 2.520 eur. Medzi stranami zostal spor jedine v tom, či má žalobca voči žalovanému nárok na vydanie

bezdôvodného obohatenia. Aplikáciou § 451, § 458 OZ a § 62 ods. 1, § 78 Zákona o rodine na medzi stranami nesporný skutkový stav, dospel súd k záveru, že žaloba žalobcu na vydanie bezdôvodného obohatenia je dôvodná. Použitím argumentu a contrario z § 78 ods. 2 zákona o rodine vyvodil, že ak dôjde k zrušeniu alebo zníženiu výživného pre plnoleté dieťa za uplynulý čas, spotrebované výživné sa vracia. Z § 451 ods. 2 in fine Občianskeho zákonníka jednoznačne vyplýva, že bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol. Pokiaľ teda žalobca plnil žalovanému sumu 2520,- € z dôvodu výživného priznaného žalovanému vykonateľným súdnym rozhodnutím, aj za čas uplynulý po 1.9.2016, kedy v dôsledku schválenia súdneho zmieru strán vyživovacia povinnosť žalobcu zanikla s účinkami ex tunc, vzniklo na strane žalovaného bezdôvodné obohatenie, ktoré je žalovaný povinný žalobcovi vydať. Pri posudzovaní námietok žalovaného ohľadom údajnej dobromyseľnosti prijatia plnenia výživného zo strany žalovaného a údajnej dobrovoľnosti plnenia výživného zo strany žalobcu, ktoré v rámci svojej procesnej obrany tvrdil žalovaný, súd dospel k záveru, že prvá je nenáležitá a druhá nepreukázaná. Žalobca nepožadoval od žalovaného popri vydaní sumy bezdôvodného obohatenia aj úroky z omeškania, preto v posudzovanej veci nie je posudzovanie údajnej dobromyseľnosti prijatia plnenia výživného zo strany žalovaného vôbec relevantné. Žalobca ďalej neunesol dôkazné bremeno v tom, aby preukázal, že žalovaný si po 15. auguste 2016 plnil svoju vyživovaciu povinnosť voči žalovanému dobrovoľne, skôr žalobca preukázal, že vyživovaciu povinnosť si ako riadny občan plnil na základe vykonateľného súdneho rozhodnutia, z obavy pred hroziacou exekúciou, či hroziacim trestným stíhaním, o čom svedčí aj to, že žalobca si svoju vyživovaciu povinnosť voči žalovanému stanovenú súdnym rozhodnutím plnil aj v čase po podaní posudzovanej žaloby o zrušenie vyživovacej povinnosti, a to až do času, kým so žalovaným neuzatvoril zmier o jej zrušení, uzavrel súd prvej inštancie. O trovách konania rozhodol súd prvej inštancie podľa § 255 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 10. septembra 2019 sp. zn. 11CoP/513/2018 rozhodol tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (prvý výrok) a žalobcovi voči žalovanému priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania (druhý výrok).

2.1. V odôvodnení rozsudku odvolací súd uviedol, že súd prvej inštancie vykonal vo veci potrebné dokazovanie, vyvodil z neho správny právny záver a svoje rozhodnutie aj riadne zdôvodnil, pričom v odvolaní neboli uvedené žiadne nové skutočnosti, ktoré by mali za následok zmenu rozhodnutia súdu prvej inštancie. Na zdôraznenie jeho vecnej správnosti poukázal na § 78 ods. 2 Zákona o rodine, z ktorého vyplýva, že v prípade plnenia výživného bez právneho dôvodu u plnoletých detí, uvedené ustanovenie nie je možné použiť. Správne preto súd prvej inštancie posúdil vec ako bezdôvodné obohatenie na strane žalovaného. Spornou v danej veci bola len skutočnosť, či išlo o dar alebo dobrovoľné plnenie a žalovaný nepreukázal, že išlo o dar alebo dobrovoľné plnenie z iného titulu, Námietky žalovaného o nedostatočnom odôvodnení rozhodnutia súdu prvej inštancie vyhodnotil odvolací súd ako nedôvodné, keď súd prvej inštancie sa náležite vypořiadal so všetkými relevantnými skutočnosťami.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, v ktorom žiadal, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie súdu prvej inštancie.

3.1. Dovolateľ v dovolaní namietal, že nesprávnym procesným postupom súdu mu bolo znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces. Uviedol, že odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu nespĺňa zákonnú požiadavku riadneho súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu a inú právnu ochranu. Výtkol súdu prvej inštancie, že k ním tvrdenej dobrovoľnosti plnenia zo strany žalobcu uviedol iba to, že toto v konaní nepreukázal a priklonil sa k žalobcovi, ktorý podľa jeho názoru preukázal, že plnil na základe platného rozhodnutia o výživnom zo strachu pred exekúciou. Namietal, že súdy v základnom konaní vôbec nezohľadnili e-mailovú komunikáciu a nezaoberali sa výpoveďou svedkyne K.. Dovolateľ nesúhlasil ani s konštatovaním súdu o tom, že dobromyseľnosť prijímania peňazí žalovaným bola nenáležitá námietka, z dôvodu, že žalobca si neuplatňoval úroky z omeškania.

4. Žalobca navrhol dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) (ďalej aj „najvyšší súd“ príp. „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

6. Dovolateľ uplatnil dovolací dôvod podľa § 420 písm. f/ CSP a namietal, že sa odvolací súd nezaoberal všetkými odvolacími dôvodmi. Dovolací súd preto, vychádzajúc z obsahu dovolania, skúmal existenciu tzv. vady zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Ak totiž dovolanie z dovolacieho dôvodu uvedeného v § 420 CSP smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, potom existencia tohto dôvodu, t. j. existencia niektorej z väd uvedených v tomto ustanovení (spôsobujúcich tzv. zmätočnosť rozhodnutia) neznamená len splnenie podmienky prípustnosti dovolania, ale zakladá bez ďalšieho aj jeho dôvodnosť. Dovolací súd pristúpil k posúdeniu argumentačnej udržateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu z pohľadu, či napĺňa záruky garantujúce, že výkon spravodlivosti v danom prípade nie je arbitrárny (svojvoľný), teda takého práva strany sporu na odôvodnenie rozhodnutia, ktoré je imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces i práva na súdnu ochranu.

7. Ústavný súd Slovenskej republiky vo viacerých svojich rozhodnutiach, aktuálne napr. v uznesení sp. zn. III. ÚS 44/2022 zo dňa 27. januára 2022 uviedol, že arbitrárnosť sa v zásade môže prejavovať vo dvoch podobách. Procesná arbitrárnosť je hrubým alebo opakovaným porušením zásadných ustanovení právnych predpisov upravujúcich postup orgánu verejnej moci, hmotnoprávna (meritórna) arbitrárnosť sa prejavuje ako extrémny nesúlad medzi právnym základom pre rozhodovanie vecí a závermi orgánu verejnej moci, ktoré sú vo vzťahu k tomuto právnemu základu neobhájiteľné všeobecne akceptovateľnými výkladovými postupmi (II. ÚS 576/2012). Z judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že arbitrárnosť (i zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí) všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prejednávanych prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (napr. IV. ÚS 115/03). Pritom uvedené nedostatky musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). O zjavnú neodôvodnenosť alebo arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide spravidla vtedy, ak sa zistí taká interpretácia a aplikácia právnej normy zo strany súdu, ktorá zásadne popiera účel a význam aplikovanej právnej normy, alebo ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

8. Dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu v spojení s rozhodnutím súdu prvej inštancie spĺňa kritériá pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 393 ods. 2 CSP a § 220 ods. 2 CSP z hľadiska formálnej štruktúry a obsahuje aj zdôvodnenie všetkých pre vec podstatných skutkových a právnych otázok. Oba súdy v základnom konaní dospeli k záveru, že v prípade plnenia výživného bez právneho dôvodu u plnoletých detí, ustanovenie § 78 ods. 2 Zákona o rodine nie je možné použiť. Uvedené ustanovenie sa vzťahuje iba na deti maloleté. Vo vzťahu k nim sa vychádza z osobitnej povahy rodinnoprávných vzťahov, keďže nejde o klasické občianskoprávne vzťahy, ale o špecifické vzťahy upravené osobitným zákonom, ktoré sa spravujú osobitnými zásadami. Na základe toho sa pripúšťa záver, že ustanovenia zákona o rodine, ktoré upravujú vyživovaciu povinnosť voči maloletému dieťaťu, nezakladajú nárok povinného na vrátenie súm takto vynaložených. Špecifickým charakterom je teda daná odlišnosť od všeobecnej úpravy bezdôvodného obohatenia podľa Občianskeho zákonníka pri platbách vykonaných z právneho dôvodu, ktorý odpadol v tom zmysle, že povinný sa nemôže dožadovať vrátenia spotrebovaného výživného vo vzťahu k maloletému dieťaťu. Dovolateľ je však osobou plnoletou a aj platby, ktoré realizoval žalobca na základe právoplatného rozhodnutia o jeho povinnosti platiť výživne, sa realizovali v čase plnoletosti dovolateľa. Správne preto súdy v základnom konaní posúdili vec ako bezdôvodné obohatenie na strane žalovaného. Toto posúdenie je posúdením právnym, nie skutkovým, pre ktoré nie je potrebné osobitné vyhodnotenie dôkazov. Pre vydanie

bezdôvodného obohatenia zákon neukladá nedobromyseľnosť obohateného, táto má význam len pri vydávaní úžitkov z neho, pokiaľ ich obohatený nedobromyseľný získal (§ 458 ods. 2 OZ). Dovolací súd nezistil pochybenie ani vo vyhodnotení skutkového stavu ohľadom záveru dôvodu, pre ktorý žalobca plnil vyživovaciu povinnosť voči žalovanému až do času, kým neuzatvoril zmier o jej zrušení so žalovaným. Pokiaľ by mal vôľu prispievať žalovanému na vylepšenie životnej úrovne, teda dobrovoľne, ako to tvrdí žalovaný, plnil by aj po zrušení vyživovacej povinnosti naďalej.

9. Z odôvodnení oboch rozhodnutí sú zrejmé právne úvahy odvolacieho i prvoinštančného súdu, ktoré viedli k prijatiu konečného záveru v prejednávanej spore. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že odvolací súd svoje rozhodnutie neodôvodnil podľa predstáv dovolateľa, ale len to, že ho neodôvodnili objektívne uspokojivým spôsobom, pričom to rozhodne nie je tento prípad. V tejto súvislosti považuje dovolací súd za potrebné poznamenať, že odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia nemusí dať odpoveď na všetky odvolacie námietky uvedené v odvolaní, ale len na tie, ktoré majú pre rozhodnutie o odvolaní podstatný význam, ktoré zostali sporné, alebo na ktoré považuje odvolací súd za nevyhnutné dať odpoveď z hľadiska doplnenia dôvodov rozhodnutia súdu prvej inštalácie (II. ÚS 78/05). Ako vyplýva aj z judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky, iba skutočnosť, že dovolatelia sa s právnym názorom odvolacieho súdu nestotožňujú, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti jeho rozhodnutia (napr. I. ÚS 188/06).

10. Dovolací súd poznamenáva, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštalácie a odvolacieho súdu) v dovolacom súde nemá možnosť vykonávať dokazovanie. Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi nižšej inštalácie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania. Inými slovami, na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú teda povolané súdy prvej inštalácie a druhej inštalácie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod) a či konajúci súdmi prijaté závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces, čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP, avšak dovolací súd uvádza, že tieto vady v prejednávanej veci nezistil.

11. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie je vzhľadom na uvedené nedôvodné, a preto ho dovolací súd ako celok zamietol (§ 448 CSP).

12. O trovách dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa § 453 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 rovnakého zákona. V dovolacom konaní bol plne úspešný žalobca, preto mu dovolací súd priznal náhradu trov dovolacieho konania v celom rozsahu.

13. Tento rozsudok prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.